

Nr 319

Av herrar Larsson i Hedenäset och Ericsson i Näs, om utredning angående orsakerna till det försämrade fångstresultatet beträffande s. k. vandringsfisk.

Sedan gammalt är fisket en av jordbrukets betydelsefullare binäringar. Från att tidigare under naturahushållningens dagar ha gett tillskott till och variation i befolkningens hushållning har det sedermera, även om det fortfarande är av betydelse ur dessa synpunkter, jämväl kommit att bli av betydelse som en direkt inkomstkälla.

Den fortgående rationaliseringen av landets jordbruk lösgör undan för undan arbetskraft från den egentliga jordbruksdriften. Skall denna utveckling ej leda till en alltför långt gående uttunning av befolkningsunderlaget på landsbygden, erfordras det, att de kompletterande sysselsättningsmöjligheter, som förefinnes, vidmakthålles och om möjligt ytterligare utvecklas. Särskilt framstår betydelsen härav i de delar av landet, där, till följd av hårdare klimatiska betingelser, möjligheterna att via en differentierad jordbruksproduktion åstadkomma behövliga kompletterande sysselsättningsstillfällen är begränsade. Det är därför synnerligen angeläget, att vad som är möjligt att åstadkomma för fiskets upphjälpande även blir gjort.

Det måste tyvärr konstateras att utbytet av fiske under senare tid undergått en betydande försämring. Detta gäller framför allt i fråga om den s. k. vandringsfisken och då alldeles särskilt beträffande laxfisket, vilket tidigare har varit av väsentlig ekonomisk betydelse i stora delar av landet. För belysande härav må några statistiska uppgifter anföras:

Tabell 1

Laxfångsten i ton vid kustfiske.

Län	1950	1951	1952	1953	1954
Norrbottens	236	185	162	79	61
Västerbottens	44	42	36	21	21
Västernorrlands	105	59	60	37	23
Gävleborgs	53	43	72	12	14
Stockholms	73	32	22	25	28
Kalmar	85	119	55	27	30
Gotlands	278	206	153	81	112
Blekinge	436	351	194	115	155
Övriga län	91	43	36	22	28
Summa	1 401	1 080	790	419	472

Tabell II

Laxfångsten i ton i Norrbottens älvar.

Älv	1950	1951	1952	1953	1954
Pite	—	—	—	0,4	0,1
Lule	74,5	36,9	51,3	32,9	13,8
Kalix	28,5	9,4	25,4	12,6	4,9
Torne	64,9	11,7	9,5	10,0	10,6
Summa	167,9	58,0	86,2	55,9	29,4

Som av tabellerna framgår, har laxfisket under senare tid undergått en betydande minskning. Denna är särskilt markerad i norrlandslänen och gäller, såsom tabellerna utvisar, såväl kustfisket som fisket i älvarna. Här har statistik beträffande fisket i älvarna anförts endast för Norrbottens vidkommande, men det torde kunna förutsättas, att förhållandena är desamma i övriga norrlandsälvar.

Den starka minskningen av laxfisket i norrlandslänen är jämväl beklaglig ur den synpunkten, att det till största delen är i norrlandsälvarna, som reproduktionen av lax sker. Det minskade utbytet av laxfisket i norrlandslänen får nämligen ses som ett uttryck för minskad laxtillgång i dessa vatten med därmed följande minskad reproduktion i norrlandsälvarna.

Även om fångsten uppvisar vissa variationer olika år emellan, är det dock uppenbart, att utvecklingen gått i en klart nedåtgående riktning. Detta förhållande måste vara ägnat att inge allvarliga betänkligheter.

Skall laxfisket på ett tillfredsställande sätt kunna upphjälpas, torde det vara nödvändigt med vidtagande av åtgärder för ökande av fisktillgången i aktuella fiskevatten. Härför erfordras även en inventering av de faktorer som har orsakat nu rådande otillfredsställande förhållanden.

Östersjöfisket

Odiskutabelt torde vara, att en av de främsta orsakerna till den minskade tillgången av lax vid våra kuster och i våra älvar är den intensitet och de fångstmetoder som i betydande utsträckning börjat tillämpas vid det s. k. östersjöfisket. Som synnerligen anmärkningsvärt måste i detta sammanhang betecknas den förskjutning mot ett ökat fiske av smålax, som inträtt i detta område. När fiske bedrivs efter lax ned till en vikt av några hektogram, måste detta få menliga följder för tillgången av lekande bestånd i våra vattendrag, negativa verkningar som på långt när ej står i proportion till det utbyte i kilogram fisk som erhålles. I längden måste det vara oekonomiskt att såsom sker bedriva fiske av lax på ett sätt, som tangerar gränsen till rovfiske och får icke önskvärda konsekvenser för det fortsatta beståndet. Ävenså måste det ifrågasättas, om ej vid östersjöfisket begagnas fångstmetoder, som i alltför stor utsträckning skadar fisk, som ej fångas.

Givetvis kompliceras dessa frågor av att fiske i Östersjön ej bedrivs

enbart av svenska fiskare. Fiske i dessa vatten bedrivs sålunda av danskar, tyskar, polacker m. fl. Det erfordras därför — för ernående av rättelse härvidlag — internationella överenskommelser. Arbetet för att få till stånd tillfredsställande överenskommelser synes böra bedrivas med all kraft, varvid Sverige har all anledning hävda landets och sitt fiskes intressen.

Kraftverksbyggen och sjöregleringar m. m.

Exploaterandet av den svenska vattenkraften genom kraftverksbyggen och sjöregleringar har ej kunnat undvika att störa de naturliga betingelserna för fiskproduktionen i våra vattendrag. Erkänns skall, att betydande insatser i form av fiskodling m. m. har gjorts från kraftverksintressenternas sida för att i möjlig utsträckning neutralisera dessa skadeverkningar. Det vill dock synas, som om det föreläge ett behov av en ordentlig och opartisk kartläggning av detta avsnitt av frågan i vilken utsträckning det lyckats att neutralisera dessa skadeverkningar och vad som ytterligare kan göras i detta hänseende.

I detta sammanhang förtjänar även observeras de eventuella skadeverkningar, som kan orsakas av vattenföroreningar, orsakade t. ex. av utsläpp från industriella anläggningar, och vad som därvidlag kan göras i förebyggande syfte.

Alternativa åtgärder

Även om en bättre ordning i fråga om östersjöfisket måste betecknas som den mest angelägna åtgärden för ernående av en bättre tillgång av vandringsfisk vid våra kuster och i våra floder, torde dock ej därmed vara till fyllest. Även andra åtgärder, ägnade att stimulera en positiv utveckling, är säkerligen påkallade. Därvid förtjänar väl i första hand att uppmärksammas vad som kan göras för underlättande av en naturlig reproduktion. Sålunda torde åtskilligt vara att vinna genom olika åtgärder för underlättande av vandringsfiskens uppstigning till lämpliga lekplatser. Det framstår som en betydande brist, att någon samlad överblick av vad, som i detta hänseende kan göras, ej förefinnes. Härvidlag må även omnämnas, att uppförandet av en laxtrappa vid Jokkfallet i Kalix älv hör till de projekt, som länge diskuterats utan att komma till utförande.

Av betydelse torde även vara i vilken mån s. k. skräpfisk tillåtits utbreda sig i sådan utsträckning i våra sjöar och vattendrag, att ädelfisken undantränges. I den mån så förhåller sig, är det angeläget att få undersökt, vad som kan göras för att stimulera avsättningen av fisksorter av lägre kvalitet. Därest det därvid skulle visa sig möjligt att genom industriellt tillvaratagande av sådan fisk ernå en garanterad avsättning, skulle ju därjämte tillkomsten av en sådan industri vara ägnad att åstadkomma en välbehövlig ytterligare differentiering av det norrländska näringslivet.

Även om mycket kan vara att vinna genom olika åtgärder för under-

lättande av en naturlig reproduktion, så torde dessa — framför allt i älvar där den naturliga vattenföringen genom olika ingrepp förändrats — vara otillräckliga. Sedan tidigare finnes ett antal fiskodlingsanstalter. Fråga är dock, om de kan betecknas som tillräckliga. Visserligen har sedan ett tag pågått en debatt om värdet av sådana fiskodlingsanstalter. Under den senaste tiden har dock framkommit resultat, som tyder på att rätt bedriven fiskodling kan vara av betydande värde. En förutsättning synes dock vara, att odlingen bedrivs fram till en ålder av 2—3 år, innan fiskarna utsläppes. Detta i sin tur medför dock att odlingen ställer långt större krav i fråga om utrymme och även att verksamheten blir betydligt kostsammare. Dessa kostnadsproblem påkallar säkerligen särskild uppmärksamhet. Visserligen kan det vara möjligt, att fisket genom lämpligt avvägda avgifter kan helt eller delvis finansiera verksamheten. Det framstår dock som oegentligt, därest kust- och älvfiskena skulle ensamma få betala denna verksamhet, medan östersjöfisket fick vara med om att skörda frukterna, kanske lejonparten därav. I vart fall måste det nog bedömas vara uteslutet, att kust- och älvfiskena skall vara beredda därtill, om ej en bättre ordning i fråga om östersjöfiskets bedrivande kan åstadkommas. Att få några bidrag av östersjöfisket i sin helhet till finansieringen av fiskodlings- och andra konstruktiva åtgärder lär väl av kända anledningar vara svår genomförbart. Fråga är därför, om ej en ökad bidragsgivning — inrymande även driftbidrag — från statens sida vore påkallad.

Behovet av utredning

Det är visserligen bekant, att viss begränsad utredningsverksamhet bedrivs på detta område. Sedan år 1946 arbetar sålunda den av Svenska vattenkraftföreningen tillsatta »Vandringsfiskeutredningen». I och för sig torde åtskilligt av värde vara att utvinna genom denna utrednings arbete. I tvivelsmål måste dock ställas, huruvida det kan vara tillräckligt därmed. Blir det fråga om samhälleligt ingripande av ett eller annat slag eller en ökad statsbidragsgivning, torde det ej vara till fyllest med denna utredning, detta bl. a. ur den synpunkten, att den är nära knuten till en part, vars skadeverkningar å fisket svårligen kan undgå att komma in vid frågans bedömning. Därjämte har denna utrednings arbete av helt naturliga skäl kommit att koncentreras kring problematiken i fiskevatten, som undergått artificiella ingrepp för vattenkraftens utnyttjande. För de fiskevatten, där vattenkraften ännu ej exploaterats och där så ej kan beräknas ske inom den närmaste framtiden, torde dock problemen i vissa hänseenden vara av annan natur och därför påkalla en särskild bedömning.

Uppenbart är visserligen, att ett erkännansvärt arbete på detta område bedrivs av fiskeristyrelsen och genom hushållningssällskapen i de olika länen. Ifrågasättas måste dock, om därmed kan vara tillräckligt. Vi tillåter oss i detta hänseende hänvisa till att fiskeristyrelsen i sina äskanden

för kommande budgetår begärt höjda anslag för bidrag till hushållningssällskap och landsting för insamlande av primäruppgifter till fiskeristatistik och till fiskets främjande, men att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen ej ansett sig kunna biträda yrkandet om dessa anslagshöjningar. Vidare må beaktas att hushållningssällskapens fiskeritjänstemän i norrlandsläna är synnerligen hårt engagerade i olika utredningsarbeten i samband med lokala skador å fisket vid kraftverksbyggnader och sjöregleringar. Det framstår därför som tvivelaktigt, huruvida på denna väg erforderligt utredningsarbete kan stå att få utfört under rimlig tid. Som därjämte tillgänglig statistik tyder på att det är fråga om synnerligen brådskande spörsmål, synes det påkallat med speciell utredning av hithörande frågekomplex.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam utredning av frågan om orsakerna till det försämrade fångstresultatet av vandringsfisk — i första hand lax — och av vilka åtgärder, som i anledning därav är påkallade.

Stockholm den 26 januari 1956

Harald Larsson

i Hedenäset

Gunnar Ericsson

i Näs